

5
C10

1934.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Antti

11/12. 1934

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1210.

R o o m a S S A 11 P: NÄ joulukuuta 1934.

VIITTAUS: ..... N

P: NÄ ..... KUUTA 19 ..... P: TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. / ..... 19 .....

23 / 63 Sal. D. 34.	
17/12.34	2
5	C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 14.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 14, jonka otsikkona on:

Italia ja Ranska.

Att.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . .

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

R o o m a s s a 11 p:nä Joulukuuta 1934.

Asia: Italia ja Ranska.

23 / 163 Sal. D. 34.

17/12 34

5 C10

Tänään levisi Roomassa varma tieto, että Ranskan ulkoministeri lähitulevaisuudessa toteuttaa paljon puhutun aikomuksensa saapua Roomaan Mussolinin vieraaksi. Mainitaan käynnin tapahtuvan jopa ennen joulua, päiväksi sanotaan 20:s. Sain tänään Palazzo Ghigissäkin vahvistuksen tiedolle, että käynti on lähellä, ja samalla keskustelin siitä, mitä tämä käynti merkitsee.

Ensiksikin sen täytyy merkitä sitä, että polttavimmat riitakysymykset Ranskan ja Italian välillä saadaan sovituksi. Niin äskettäin kuin viime kuun 30 päivänä olin ollut alivaltiosihteeri Suvichin kanssa keskustelussa nimenomaan Italian ja Ranskan suhteista, eikä hän, joka kuitenkin itse kävi Ranskan suurlähettilään kanssa keskusteluja käytännöllisten kysymysten ratkaisusta, voinut vielä sanoa, milloin tuloksiin päästäisiin. Mutta hetki näyttää kypsältä järjestää pikaisesti useita vaikeina pidettyjä kysymyksiä, ja niinpä päästäänkin tuloksiin.

Laivastopariteettikysymys ei, kuten tiedetään, ole enää tärkeä. Siinä suhteessa Italia on luopunut entiseltä kannaltaan. Suvich viittasi siihen, että Italia nyt on alkanut rakentaa kahta suurta risteilijää, ikäänkuin tasaveroisuus kysymys sen kautta käytännössä lähenisi ratkaisuaan. Emme kumpikaan maininneet

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sitä, että Ranskan uudet laivastosuunnitelmat vievät tasaveroi-
suuden käytännössäkin yhtä etäälle kuin ennen, ja se seikka,
ettei hän tätä halunnut ottaa huomioon, osoittaa mielestäni,
että Italia tämän kysymyksen syrjäyttämällä maksaa osan so-
vinnon hinnasta. Keskustelun alaisena on vain kysymys siirto-
maista Afrikassa. Hän väitti silloin, ettei tämän kysymyksen
ratkaisu ollut vielä nähtävissä. Ranska ei halua seurata Eng-
lannin esimerkkiä eikä tyydyttää Italian, tunnettuun Lontoon
sopimukseen perustuvia oikeutettuja vaatimuksia. Ranska, niin
hän sanoi, tarjoaa meille melkoisen määrän neliökilometrejä,
mutta hiekkaa, jolla ei ole arvoa meille. Tänäpäin, kymmenen
päivää myöhemmin, kuulen toiselta taholta ulkoministeriöstä,
että, vaikkei sopimus ole vielä aivan päätetty, on kuitenkin
käytännössä varmaa, että kumpikin puoli tulee tyydytetyksi.
Italia tulee sen mukaan saamaan Kufran eteläpuolella eräitä
uusia tukipisteitä, jotka tulevat tekemään sille mahdolliseksi
entistä helpommin ylläpitää järjestystä ja valvoa kaupan tur-
vallisuutta siirtomaittensa eteläisillä rajoilla. Puhuteltavani
lisäsi: nähkääs, me emme vaadikaan kuuta taivaalta vaan ai-
noastaan sen, mikä meille on välttämätöntä ja mikä kohtuuden
mukaan voidaan antaa.

Varovaisuuden vuoksi lisäsi puhuteltavani, että, vaikkei
hän voikaan sanoa, tuleeko Lavalin Roomassa käynnin aikana
allekirjoitettavaksi joitakin sopimuksia, merkitsee se kuitenkin
uutta aikakautta naapurimaiden välissä. Ilmeisesti on kuiten-
kin hyvin vähän luultavaa, että niin kauan valmistettu ja
niin suurin toivein odotettu käynti jäisi ilman mitään alle-
kirjoitettua paperia muistomerkkinä.

Ranskan ja Italian välien parantamisen ehtona on yleensä

sä vakuutettu olevan Italian ja Jugoslavian suhteiden rauhoittumisen. Siinä suhteessa täällä ollaan erittäin vaitelaita. Suvichin kanssa puhuessani asiasta hän siinäkin suhteessa oli kielteisellä kannalla. Hän viittasi siihen, että Jugoslavian lehdistö yhä hyökkäilee Italiaa vastaan, ja vaikka Italian lehdistö ei näihin hyökkäyksiin vastaakaan, on tuo mieliala kuitenkin sovinnon tiellä. Tänäminulle esitettiin pitkä selitys siitä, miten balkanilaiset valtiot yleensä ja Jugoslavia niiden mukana noudattavat politiikkaa, joka saattaa ne asettumaan vahvemman puolelle. Kun syntyy ystävyys Italian ja Ranskan kesken, ovat nämä yhdessä siksi vahvoja, että Jugoslaviakin on näkevä parhaaksi olla hyvässä väleissä niiden molempain kanssa. En uskalla vielä tämän nojalla suorastaan väittää, että Jugoslavian ja Italian suhteiden paraneminen ei enää olisikaan ehtona Italian ja Ranskan ystävyys syntymiselle, vaikka sama puhuteltavani vielä selittikin, että Italia ei tällä hetkellä voisi, vaikka tahtoisikin, tehokkaasti neuvotella kenenkään kanssa Jugoslaviassa. Sillä vaikka kuningas Aleksanterin vallanperimys onkin muodollisesti järjestetty, ei se ole sitä käytännöllisesti. Hän oli diktatorinen kuningas eikä tällä hetkellä ole vielä varmaa, mitkä piirit Jugoslaviassa saavat vallan itselleen vahvistetuksi: prinssi Paulko, vai nykyinen hallitus vaiko armeija. Pysyvää ystävyyttä ei siis Italia nyt olisikaan luoda Jugoslaviaan, koska ei ole tiedossa, kenen kanssa se tänään olisi solmittava ollakseen tehokas vielä huomenna. Niinkuin nä-

ky, on tämä selitys sellainen, että se melkoisesti vaikuttaa viisastelulta, sillä jos Jugoslavian hallitus, se, joka nyt on vallassa ja siis ainoa tällä hetkellä huomioon otettava, olisi halukas ja uskaltaisi lähentyä Italiaa, ei Italian hallituksella tietenkään olisi syytä hetkeäkään harkita, kauanko tämä hallitus on vallassa, yhtä vähän kuin se kysyy, kauanko nykyinen hallitus on vallassa Ranskassa voidakseen rakentaa sovintoa Ranskan kanssa. On odotettava kunnes ehdin toiselta taholta saada tietoja kaikista niistä erikoiskysymyksistä, jotka liittyvät Lavalin vierailuun.

Voidaan kysyä, tuleeko Lavalin vierailu tuomaan mukanaan Neljän vallan sopimuksen ratifioinnin Ranskan taholta? Tietääkseni ei. Tällä haavaa Mussolini ei halua kärjistä keskustelua tästä sopimuksesta, niin lähellä kuin se onkin hänen sydäntään. Hän odottaa kunnes olosuhteet ovat kehittyneet sille asteelle, että Ranska ja Saksa sopimuksen ratifioivat. Täällä ajatellaan: sopimus ei ole kuollut vaan makaa. Mutta ei vain makaa vaan silti huomaamatta vaikuttaakin siten, että suurvaltain on viime viikkojen vaikeissa neuvotteluissa Saarista ja Jugoslavian sekä Unkarin suhteista ollut pakko menetellä Neljän vallan sopimuksen hengessä, s.o. sopia keskenään menettelytavasta, minkä jälkeen rauhallisenⁿ ratkaisu on ollut helppompi. Aika siis työskentelee tämän Mussolinin lempilapsen puolesta, eikä Lavalin käynti vielä tarjoa tilaisuutta sen muodolliseen voimaansaattamiseen: Tässä suhteessa vakuutetaan Engannin ja Italian politiikan olevan yhtäv mieltä.

Roomassa, 11. p. joulukuuta 1934.

M.M.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetyksen raportti n:o 13.

Ministeri Artti

11/12. 1937

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

22 163 Sal. D. 34.

KIRJELMÄ n:o 1209.

17/12 34

R o o m a ..... SSA 11 P:NÄ joulukuuta 19 34.

VIITTAUS: ..... N

5 C 10

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 13.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 13, jonka otsikkona on:

Poliittisen ilmapiirin kirkastuminen.

Mt.

R O O M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

R o o m a ssa 11 p:nä joulukuuta 1934.

22 163 Sal. D. 34.

Asia: Poliittisen ilmapiirin kirkas-
tuminen.

17/12 34

5 C10

Vielä kolmisen viikkoa sitten pidettiin Roomassa yleis-
tä poliittista tilannetta varsin synkkänä. Kaikille niille lä-
hettiläille, joilla niihin aikoihin oli asiaa Mussolinille, hän
avoimesti puhui tilanteen vaaroista. Varsinkin Saarín kysymys
näytti heittävän synkän varjon eteensä. Suoraan sanottiin pe-
lättävän, että kansanäänestyksen ratkaisu tulisi joka tapaukses-
sa tuottamaan vaaroja. Jos ratkaisu on oleva suuri voitto
Saksalle, niin pelättiin, että tämän synnyttämä kiihko heittää
Saksan Itävaltaa vastaan. Ja jos Saksa joutuu tappiolle (jota
muuten ei oikeastaan kukaan uskonut), niin pettymyksestä on
oleva sama seuramus. Tähän suuntaan puhui Mussolini, ja saman
ajatuksen lausui Itävallan tšekäläinen lähettiläs. Sitten tuli
lisäksi Marseillen murhat, varsinkin Jugoslavian esiintyminen
Kansainliitossa Unkaria koskevine syytöksineen.

Muutamassa harvassa viikossa on tilanne kuitenkin sel-
vinnyt, ja ilmapiiri siinä määrässä kirkastunut, ettei kuten
minulle tänään Palazzo Ghigissä vakuutettiin, kukaan asioita
ymmärtävä nyt ollenkaan usko sodan mahdollisuuteen. (Vähän ai-
kaisemmin vakuutettiin, että Italian yleisesikunta, niinkuin ar-
vatenkin kaikki muutkin yleisesikunnat, työskenteli kaikista dip-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

lomatian raporteista ja ponnistuksista huolimatta aivan kuin oltaisiin sodan kynnyksellä.) Diplomatia on kuitenkin kaikkien onnistunut torjumaan rauhaa uhkaavat lähimmät vaarat. Eikä Italian diplomatia tässä suhteessa ole ollut vähemmän aktiivinen.

Saarin kysymys on tällä haavaa sellaisessa asteessa, että, vaikka joitakin detaljikysymyksiä on vielä järjestämättä, on täysisyys uskoa voitavan rauhallisesti odottaa kansanäänestyksen päivää ja sitä seuraavia lähikuukausia, joiden kestäessä äänestyksen tuloksesta johtuvat käytännölliset toimenpiteet on suoritettava. Parooni Aloisin johdolla toimineen kolmen miehen komitean työn tulosta on tämä, eivätkä ne kiitokset, jotka on tässä yhteydessä osoitettu Mussolinille sekä Saksasta että Ranskasta, ole olleet aiheettomia.

Mitä Itävallan riippumattomuuskysymykseen tulee, ollaan senkin suhteen Roomassa nyt koko lailla toivorikkaampia kuin aikaisemmin. Ei kyllä uskota, että Anschluss-ajatus olisi Saksalle nyt vähemmän rakas kuin ennen, mutta luotetaan siihen, että Saarin äänestystä seuranneet lähikuukaudet antavat Saksalle niin paljon ajattelemista ja huolta, ettei se jouda Itävaltaa muistamaan. Saksalla ei tule myöskään olemaan niiden kuukausien aikana aihetta unohtaa sitä opetusta viisaan diplomatian menettelytavoista, jonka se on Saarin asiaa valmisteltaessa saanut ja jota se näissä valmisteluissa omaksi ja kaikkien hyväksi lopultakin toteutti. Täten Itävallalle tuleva rauhankausi on oleva, niin optimistisesti oletetaan, sille hyödyksi. Lähinnä uskotaan, että natsilaiset sympatiat tulevat laimenemaan Itävallassa. Onko tällä toiveella todellisuus pohjaa, sitä on minun mahdoton

arvostella, sillä asioita tuntevina esiintyvien henkilöiden väitteet käyvät eri suuntiin.

Jugoslavian syytökset Unkaria vastaan on myöskin, mikäli näyttää, saatettu sellaisiin uomiin, etteivät ne enää ole rauhalle vaarallisia. Kun Gömbös kävi Roomassa, tiedettiin jo, että syytöskirjelmä oli tulossa. Minua kiinnosti tällöin kysymys, oliko Mussolini ehkä neuvonut Unkarille sen menettelytavan, jota se Genevessä noudatti. Alivaltiosihteeri Suvich kielsi tämän. Hän kertoi olleensa läsnä keskusteluissa Mussolinin ja Gömbösin välillä, joissa nyt puheena olevalle asialle oli omistettu vain muutamia minuutteja. Gömbös oli selostanut, millä linjalla Unkari aikoi puolustautua, ja Mussolini oli suunnitelman täydelleen hyväksynyt. Italian ja Itävallan tunnetuista sopimussuhteista johtui tietenkin, että Italia oli asettava Unkarin puolelle, samoin kuin Ranska Jugoslavian. Ranskan politiikka oli jo aikaisemmin saanut lievennetyksi Jugoslavian syytekirjelmää ~~sekä~~ ^{siten} siinä suhteessa, että Italiaa ei siinä mainittu, ja että Unkarille tehtäviä vaatimuksia vähennettiin. Palazzo Ghigissä sanottiin nimenomaan, että Jugoslavia oli alkuaan tahtonut vaatia erityisiä ratkaisevampia sanktsioita Unkaria vastaan. Genevessä sitten sekä Ranska että Italia esiintyivät siten kuin niiden täytyi, mutta niiden edustajat olivat koko ajan kosketuksissa ja kysymyksen vaarallinen kärki saatiin lopulta katkaistuksi. Ajateltakoon vain, mikä olisi voinut olla seuraus, jos Ranskan ja Italian välillä olisi vallinnut sama katkeruus kuin vain vuosi sitten ja ne eivät olisi asianomaisten intohimoja taltuttaneet vaan ehkä kiihoittaneet.

Eurooppa voi siis toivoa saavansa viettää joulun rauhassa tarvitsematta pelätä välittömästi uhkaavia ristiriitoja.

Roomassa, 11. p. joulukuuta 1934.

M. M.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Arto

11/12. 1937.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1208.

Rooma ..... SSA 11 P:NÄ joulukuuta 19 34.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. .... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 12.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 12, jonka otsikkona on:

"Itäpakti" ja Italia.

Atte

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

R o o m a ssa 11 p:nä joulukuuta 1934.

21 / 103 Sal. D. 34.

Asia: "Itäpakti" ja Italia.

17/12.34

POSTO

5 C 10

Palazzo Ghigin alivaltiosihteeri Suvich, jolta äskettäin tiedustelin Italian hallituksen suhtautumista n.s. itäpaktiin sen tultua jälleen etualalle Ranskan Puolalle antaman nootin johdosta, vastasi, että Italian hallitus edelleenkin suhtautuu siihen myötämielisesti koska toivoo sen voivan edistää rauhan säilymistä asianomaisessa Euroopan osassa. Suoranaista kiinnostusta Italialla ei siihen kysymykseen ole, koska sen välittömät poliittiset intressit eivät ulotu sinne.

Se seikka, että Suomi on pysynyt syrjässä tätä paktia koskevista keskusteluista, oli hänestä ymmärrettävää.

Hänen käsityksensä mukaan asian tuleminen uudelleen viireille johtui todennäköisesti enemmän sovjetin kuin Ranskan intressistä asiaan. Mitä Puolan kantaan tulee, oli se hänen tietojensa mukaan yhä kielteinen, vaikka Ranska olikin nootissaan poistanut ne syyt, joiden vuoksi Puola ensi aluksi kieltäytyi paktiin yhtymästä.

Alivaltiosihteeri Suvichin lausuma käsitys Italian vähäisestä käytännöllisestä kiinnostuksesta Itäpaktiin tuskin kuitenkaan vastaa todellisuutta. Toiset Italian ulkopoliitikassa aktiiviset henkilöt ovat päinvastoin lausuneet sen käsityksen, et-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tä keskustelu itäpaktista on läheisessä yhteydessä kysymykseen Ranskan ja Saksan lähentymisestä, joka taasen ei voi olla mitä lähimmin kiinnostamatta Italiaa. Nämä henkilöt olettavat, että Puola tulee jatkamaan noottien vaihtoa Ranskan kanssa ja lykkäämään ratkaisua, kunnes Saksa on ehtinyt määrittellä kantansa. He selittävät tilanteen seuraavalla hieman liian simplistisellä tavalla: Ranskan linja on: ensin itäpakti, sitten Saksan tasaveroisuuden tunnustaminen ja paluu Kansainliittoon; Saksan linja on: ensin tasaveroisuuden tunnustaminen ja paluu Kansainliittoon, sitten itäpakti. Tähän he liittävät kysymyksen: miksi ei tätä kaikkea voida tehdä samalla kertaa ?

Tämän italialaisen käsityksen mukaan siis Saksa ja Puola jatkavat yhteistoimintaa, ja toisaalta Ranska ponnistelee saattaakseen Puolan jälleen rinnalleen. Lisävaikuttimeksi tulee lähellä oleva yhteisymmärryksen luominen Ranskan ja Italian välille ja Saarimaa-alueen järjestyksestä koskevan sopimuksen aikaansaamisesta johtuva Ranskan ja Saksan välisen jännityksen helpottuminen. Näiden voimien ristikohtaus yhdeltä kummalta on itäpakti, jonka erityisen merkityksen Venäjälle ja varsinkin Litvinoffin politiikalle hyvin ymmärtää tämän tilanteen valossa. Itäpakti olisi sovjetille pelastus eristyksestä, yhdysside lähimpiin suurnaapureihinsa Puolaan ja Saksaan.

Ranska, jolla nyt näyttää olevan huomattavia etuja kysymyksessä sovjetin taholla, se kun ilmeisesti pyrki siellä Saksan tyhjäksi jättämälle paikalle, kannattaa tietysti sovjetia sen toivomuksissa ja pyrkimyksissä. Itäpaktin kautta

Ranska ei ainakaan mitään menetä, joten se hyvin voi siinä toimia sovjetin toivomuksen mukaan. Mitä sitä vastoin tulee lehdistöä äsken kiertäneisiin huhuihin, että Ranska pyrkisi aikaansaamaan suurta valtioblokkia, johon sen itsensä ja Pikku-ententen lisäksi kuuluisi balttilaiset valtiot sekä Turkki, parhaassa tapauksessa Puolakin, ovat ne Palazzo Ghigin käsityksen mukaan perusteettomia. Ranska ei tätä nykyä voi sellaista suunnitella. Näyttääkin siltä, että nuo huhut johtuivat tilanteesta, joka vallitsi ennen Saarin oloja koskevan sopimuksen syntymistä, ja suunnittelivat kehitystä, joka olisi voinut olla seurauksena Saarin ristiriidan jatkumisesta.

Roomassa, 11. p. joulukuuta 1934.

Attili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 11

Ministeri Artti

15/10. 1934

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 991.

R o o m a ..... SSA 15 P:NÄ loka KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 11.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 11, jonka otsikkona on:

Marseillen murhien vaikutus Italiassa.

M.L.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

R o o m a ssa 15 p:nä loka kuuta 19. 34.

19 163 Sal. D. 34.

20/10.34

Asia: Marseillen murhien vaikutus

Italiassa.

5 C10

Marseillen kammottavat murhat tapahtuivat hetkellä ja olo-
suhteissa, jotka tekivät ne suurmerkityksellisiksi erityisesti
Italialle.

Kuningas Aleksanterin Parisinmatkan yhteydessä tapahtuvi-
en keskustelujen odotettiin, kuten tunnetaan, luovan edellytykset
sille rauhantyölle, nimenomaan toisaalta Italian sekä toisaalta
Jugoslavian ja koko Pikku-Ententen suhteitten parantamiselle, jo-
ka oli tapahtuva Ranskan ulkoministerin Barthoun t.k. lopussa
tehtäväksi suunnitellun Roomassa käynnin yhteydessä. Tämän vä-
lien parantamisen piti olla edellytys Ranskan ja Italian väli-
ten riitakysymysten sopimiselle ja hyvän sovun rakentamiselle
näiden maiden kesken. Kun sekä Jugoslavian kuningas että Rans-
kan ulkoministeri saivat surmansa samassa attentaatissa, syntyi
heti kysymys tämän tapauksen mahdollisesta vaikutuksesta noihin
suunnitelmiin.

Jo murhan seuraavana päivänä Rooman lehdet tiesivät
kertoa, että Ranskan pääministeri itse oli tuleva Roomaan sur-
matun Barthoun sijasta. Kaikella mahdollisella kiireellä siis
annettiin ymmärtää, ettei Ranskan ja Italian suhteitten paran-
tamisen yritys menisi myttyyn tapahtuneen verityön kautta. Mut-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

ta yhtä helppoa ei ollut selittää, mitä murha merkitsisi Italian ja Jugoslavian suhteille. Eikä tätä seikkaa vielä tälläkään hetkellä voida varmasti selittää.

Italian lehdet ovat luonnollisesti kaikella mahdollisella voimakkuudella tuominneet rikoksen. Ne ovat myös heti tuoneet julki sen pian yleiseksi tulleen uskon, että Ranskan poliisi oli tehnyt itsensä syyppäksi pahaan laiminlyöntiin, mitä tulee kruunatun vieraan suojelemiseen. Italian hallitus luonnollisesti myöskin teki kaikki, mitä kansainvälinen kohteliaisuus suinkin vaatii, ilmaistessaan valittelunsa Jugoslavian hallitukselle. Ei myöskään voi syyttää Italian lehdistöä siitä, että se ei olisi osoittanut kaikkea mahdollista hienotunteisuutta itäistä naapuriaan kohtaan. Ulkomaalainen lehdistökin on jo pannut merkille, että Italian lehdet murhatapauksen jälkeen lahlasivat kaikesta hyökkäilystä Jugoslaviaa vastaan. Senverran ne kuitenkin ovat sanoneet, että ovat huomauttaneet murhan vaikutuksesta Jugoslavian sisäisiin oloihin, pitäen selvänä, että se tulee antamaan uutta vauhtia maan sisäisille kansallisuusriidoille, jopa siinä määrässä, että Jugoslavian säilyminen yhtenäisenä valtakuntana voi joutua vaaraan. Mutta samalla on esim. Corriere della Sera nimenomaan huomauttanut, ettei Jugoslavian sisäisten ristiriitain kärjistyminen suinkaan ole Italialle eduksi.

Samalla Italian lehdistö on kuitenkin hyvin herkästi seurannut Jugoslavian lehtien esiintymistä, ja sen on valittavasti tällöin täytynyt todeta erinäisiä mielenilmauksia, jotka eivät ole olleet sille mieleen. On kerrottu, miten eräiden tärkeissä asemissa olevien jugoslavialaisten lausunnois-

sa murhan johdosta sekä eräissä sikäläisissä lehdissä on tuotu julki ajatus, ettei murha ole maan omista sisäisistä ristiriidoista johtunut eikä niiden ilmaus, vaan että murhaaja on ollut sellaisten ulkopuolisten voimien kätyri, jotka ovat Jugoslavialle vihamielisiä ja tahtovat luoda sille vaikeuksia. Useita tähän suuntaan käyviä lausuntoja on Italian yleisölle kerrottu ja samalla huomautettu, että nämä peitetyt syyttelyt tarkoittavat Italiaa. Kuitenkin on huomattava, ettei tämän jugoslavialaisen ajatustavan toteaminen ole vielä ainakaan saanut Italiassa aikaan minkäänlaista hermostumista, joka olisi purkautunut ärsyttävien ja suhteita yhä myrkyttävien johtopäätelmien tekemiseen. Ne on otettu vastaan niin rauhallisesti, että tämä ei ole voinut olla tekemättä hyvää vaikutusta sen itsehillinnän ja itseluottamuksen kautta, jota se ilmaisee.

Tilanne on kuitenkin kieltämättä jännittynyt, ja siinä on se vaara, että kiihitys, joka Jugoslaviassa voi syntyä sisäisten riitaisuuksien taustaa vastaan, voi johtaa odottamattomiin, vaikkapa vastuuttomien aineiden tekoihin, jotka sisältävät sellaisen loukkauksen Italialle, että tämän maan on sitä vaikea kestää ja sietää. Muuta vaaraa nykytilanteessa tuskin onkaan. Sillä Italia ei ainakaan halua kehittää sitä onnettomaan suuntaan, siitä luulen voitavan olla varmoja. Ellei odottamatonta tapahdu, ei Marseille kylläkään Euroopan rauhaa riko. Mutta kieltämätöntä on, että se on sumentanut vedet, ja sellaisissa vesissä kalastamaan lähteviä saattaa nyöskin olla, huolimatta siitä, että Euroopan johtavat miehet poikkeuksetta haluavat rauhaa ja tekevät kaikkensa sen säilyttääkseen.

Tulossa oleva kosketus Ranskan ja Italian kesken tulee toivottavasti selvittämään paljon, vahvistamaan toiveita tai niitä murakaamaan.

Roomassa, 15 p. lokak. 1934.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Antti

9/10. 1934.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 971.

18 162 Sal.D. 37

Rooma ..... SSA 9 P:NÄ loka KUUTA 19 34.

15/10.37

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

5 C 10

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 10.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministe-
riölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetystön raport-
ti N:o 10, jonka otsikkona on:

Mussolinin Milanonpuhe.

Atte.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

R o o m a ssa 9 p:nä loka kuuta 1934.

18 162 Sal.D. 37.

Asia: Mussolinin Milanonpuhe.

15/10.37

5 C/10

Mussolinin ollessa viime viikon lopulla kolme päivää Milanossa kuului ohjelmaan tuomiokirkon torille kokoontuvalle kansalle pidettävä puhe, jota jo edeltäkäs täällä sanottiin merkittäväksi ja merkittäväksi suurpoliittiseksi puheeksi. Mussolinin julkiset puheethan aina herättävät suurta kiintoa, mutta tämä ennakkokehunta kiihoitti odotuksen tavallista suuremmaksi.

Lukiessaan puhetta toteaa vielä kerran, miten täydellinen italialainen Mussolini on. Puheen komea ja mahtava paatos on aito italialaista, sen huumorinpuute niinkään, ja satiiriset käänteet myöskin. Italialainen on kerta kaikkiaan äärimmäisen pateettinen, ja täydellisen huumorinpuutteen hänellä korvaa satiiri ja iva. Ainoastaan aito italialainen Mussolini voi oman puheensa alkuun ottaa esim. seuraavat lauseet: te olette tällä hetkellä tapauksen todistajina, jota huomispäivän poliittinen historia on nimittävä Milanon työmiehille pidetyksi puheeksi. Teidän ympärillänne ovat tällä hetkellä miljoonat ja miljoonat italialaiset, ja myöskin merten takana ja vuorten takana muut kansat seisovat kuuntelemassa. -

Mussolini on puheissaan usein toistanut käsityksen maailman talouspulasta, saman, jota hän nytkin puheensa alussa

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

painokkaasti julisti. Ei ole kysymys, sanoi hän nytkin, harvempien tai useampien yksilöiden taloudellisesta tuhosta vaan uuden ajan historian erään vaiheen päättymisestä, sen vaiheen päättymisestä, jota voidaan nimittää liberaali-kapitalistiseksi taloudeksi. Ne, jotka mieluummin aina katsovat taakseen, ovat puhuneet pulasta. Mutta ei ole kysymys pulasta sanan tavallisessa historiallisessa mielessä vaan siirtymisestä toisesta sivistyskaudesta toiseen. Ei ole enää kysymys taloudesta, joka panee painon yksilölliselle ansiolle, vaan taloudesta, joka huolehtii kollektiivisesta edusta.

On, kuten tunnetaan, vakavia, ei-fascistisia taloustieteilijöitä Italian ulkopuolella, jotka ovat esittäneet tämän ajatuksen perustellen sitä pitkillä numerosarjoilla ja todellisuuksista saaduilla tosiseikoilla. Mussolinin kategoriset vakuutukset eivät tietysti mitään todista eivätkä kai vaikuta niihin, jotka "mieluummin katsoen taakseen" vakuuttavat itselleen ja muille, että on kysymys vain ohimenevästä pulasta, joka ei estä jatkamasta entisellä pohjalla. Vaikka näiden vakuutusten toistelemisen onkin osaksi käsitettävä siten, että niillä Italiassa vahvistetaan korporatiivisesti säännösteltyä ja valtion valvomaa talousmuotoa, on kuitenkin Italian ulkopuolellakin syytä antaa niiden synnyttää halua tarkistamaan mielipiteitä vielä kerran.

Tarpeellisen kurin luomiseksi tuotannolle on kaksi ratkaisua valittavana, jatkoi Mussolini. Ensiksi kansakunnan koko talouden valtiollistaminen. Sen ratkaisun hylkäämme, sanoi hän, muun muassa siksi, ettei ole aikomuksemme kertoa kymmenellä valtion virkamiesten ennestään suurta lukumäärää. Toinen on ratkaisu, johon lägiikka ja tapausten kehitys johtaa: korporatiiv-

vinen ratkaisu, tuottajille itselleen uskottu tuotannon itseku-
ri. Ja tällöin tuottajista puhuttaessa ei tarkoiteta ainoastaan
teollisuuden harjoittajia, työnantajia, van myöskin työläisiä. Fa-
scismi tahtoo toteuttaa kaikkien yksilöiden todellisen ja syvän
tasa-arvoisuuden työn ja kansakunnan edessä. Eroitus on olemas-
sa vain eri vastuunalaisuuksien asteikossa ja laajuudessa. Fa-
scismi tahtoo toteuttaa korkeamman sosiaalisen oikeudenmukaisuu-
den, joka merkitsee työn takaamista, tasapuolista palkkaa, miel-
lyttävää kotia, mahdollisuutta kehittyä ja parantaa asemaansa,
työntekijäin pääsemistä yhä sisäisemmin tuntemaan tuotannon kul-
kua ja ottamaan osaa sen välttämättömään kuriin. Jos viime vuo-
sisata oli pääoman vallan vuosisata, niin tämä kahdeskymmenes
on työn vallan ja kunnian vuosisata. Uudenaikainen tiede on on-
nistunut monistamaan rikkauden mahdollisuudet. Valtion tahdon val-
voman ja kiihoittaman tieteen täytyy kyetä ratkaisemaan toinen
tehtävä: rikkauden jakaminen siten, ettei enää jatku epäjohton-
mukainen, paradoksaali ja julma ilmiö: kurjuus keskellä ylen-
palttisuutta.

Tultuaan lyhennellen selostamassamme puheessa tähän, Mus-
solini siirtyi erityisellä kiinnostuksella odotettuun ulkopoliit-
tiseen katsaukseen sanomalla, että noiden sosiaalisten tehtä-
väinsä vuoksi Italia tarvitsee rauhaa.

Eräissä aikaisemmissa poliittisissa puheissaan Mussolini
on kosketellut Italian suhdetta kaukaisempiinkin maihin, erito-
ten Englantiin ja Yhdysvaltoihin. Ei liene kuitenkaan syytä ra-
kentaa mitään johtopäätelmiä siitä, että hän nyt jätti kaukai-
semmat maat syrjään ja rajoittui puhumaan vain Italian naapu-

reista. Sitävastoin saattoi lukea eräänlaisen varoituksen siitä, että hän tuttua lausetta käyttäen sanoi naapureita maiksi, joihin suhtautuminen ei voi olla välinpitämättömyyttä: se on joko vihamielisyyttä tai ystävyyttä.

Jugoslaviasta hän aloitti katkerasti vaikuttavalla huomautuksella, ettei ole suurta mahdollisuutta parantaa suhdetta Adriantakaiseen naapuriin niin kauan kuin siellä käydään lehtisotaa, joka loukkaa italialaisia syvästi. Ensimmäinen ehto todelliselle ystävyydelle on se, ettei halvenneta kaikkien puolesta taistelleen Italian armeijan arvoa. Todella kuvaava tämä ehto, sillä italialainen antaa anteeksi melkein mitä tahansa ennemmin kuin sen armeijan loukkaamisen ja yrityksen väheksyä merkitystä, joka oli sen osanotolla suursotaan. Tulee tässäkin ajatelleeksi, miten hyvin latinalaiset serkut ymmärtävät toisiansaan, sillä koko ajan kun lähentymistä Ranskan ja Italian välillä on tapahtunut, on saanut havaita ranskalaisia huomaavaisuuksia Italian armeijaa kohtaan ja Italiaa kohtaan osanottajana sotaan. Ja jos vielä toteutuu, että Barthoun Roomassa käynnille valitaan päivät, jotka sallivat hänen ottaa osaa marraskuun 4. päivän juhlallisuuksiin voiton muistoksi, ei parempaa päivää voida valita.

Mussolini on myöskin ulkoministeri eikä voinut jättää puheeseensa Jugoslaviankaan suhteen pelkästään kielteistä sävyä. Niinpä hän lisäsikin: me, jotka tunnemme itsemme vahvoiksi ja olemme vahvoja, voimme vielä kerran tarjota mahdollisuutta sellaiseen sopimukseen, jolla on olemassa todellisia ja määriteltyjä edellytyksiä. Toisin sanoen: jos Ranska kykenee luomaan edellytykset Italian ja Pikku-ententen välisten välien paranemiselle, ei Italia muistele entisiä loukkauksia.

Itävallan itsenäisyyden puolustamisesta puhuessaan Mussolini dementoi mitä jyrkimmin erinäisiä pahantahtoisia selityksiä Italian aikeista. "Ne, jotka vakuuttavat, että Italialla on hyökkääviä aikomuksia tai halu saattaa Itävalta jonkunlaisen protektoraatin alaiseksi, ne joko ovat tietämättömiä tosiseikoista tai valehtelevat tietoisesti".

Tässä yhteydessä hän sai aihetta lausua Saksan suhteen seuraavat kylmät sanat: Europan historian kehitystä ei voi ajatella ilman Saksaa, mutta välttämätöntä on, että eräät saksalaiset virtaukset ja piirit eivät saa aikaan käsitystä, että juuri Saksa haluaa loitota Europan historian kulusta.

Suhde Sveitsiin on hyvä ja pysyy sellaisena ei vain kymmenen vuotta vaan monin verroin kauemmin. Italia ei toivo muuta kuin että Tessinin kantonin italialaisuus saa säilyä ja vahvistua, mistä on ennen kaikkea etua Sveitsin tasavallan omalle tulevaisuudelle.

Ranskan suhteen hän lausui aluksi, että noin vuoden aikana suhde Ranskaan on epäilemättä parantunut. Ja samassa astuu jälleen esiin ulkoministeri Mussolini. Onhan tavallisuudesta poikkeavaa, että ulkoministeri kansanpuheessa koskettelee seikkoja, jotka vielä ovat tulevaisuuden varassa ja diplomaattisten keskustelujen asteella. Mutta hän haluaa niistä puhua ja puolustaa epätavallista menettelyään seuraavalla tavalla, joka ainakin on suuressa määrin kuulijakuntaa mielistelevä: teidän suhtautumiseenne tähän esitykseen on niin hienosti älykäs, että se minulle osoittaa ja todistaa, että, vaikkakin diplomatian menettelmien on pysyttävä salassa, voi erittäin hyvin puhua kansalle suoraan, kun tahtoo osoittaa Italian kaltaisen suuren maan

ulkopolitiikan suuntaviivoja. Ja tietäen, että koko maailma näinä päivinä pohtii kysymystä, tuleeko olemaan mahdollista päästä Ranskan ja Italian välillä sopimuksiin, jotka poistaisivat päiväjärjestyksestä ne riitakysymykset, jotka näitä kahta maata eroittavat ja joista eräät ovat Ranskalle varsin arkaluontoisia, hän jatkaa: Mieliala on parantunut, ja jos pääsemme sopimuksiin, mitä me hartaasti toivomme, on se oleva erittäin hyödyllistä ja erittäin hedelmällistä molemmille maille ja Euroopan yleisen edun mukaista. Kaikki tämä saadaan nähdä loka-kuun lopun ja marraskuun alkupäivien välillä. Europan kansain-suhteiden paraneminen on sitä hyödyllisempää, kun aseiden supistuskonferenssi on epäonnistunut.

Ei ole epäilemistä, jatkoi hän, että kansalainen Henderson on sitkeä mies kuten jokainen englantilainen, mutta hän ei ole onnistuva herättämään henkiin aseidenriisunnan Latsarus-ta, joka on hautautunut syvälle risteilijäin ja kanuunain mas-san alle. Kun asiat ovat näin, ette ihmettele, että tällä hetkellä päättäväisesti pyrimme Italian kansan kaikinpuoliseen ja sotilaalliseen valmistukseen. Tämä on korporatiivisen järjes-telmän toinen puoli. Jotta työn joukkojen moraaliksi olisi niin korkea kuin välttämätöntä on, olemme vaatineet suurinta sosi-aalista oikeudenmukaisuutta Italian kansalle. Kansa, joka ei maassaan löydä tämän ajan arvon mukaisia elämisen ehtoja, sel-lainen kansa ei tärkeällä hetkellä voi suorittaa kaikkea, mikä on välttämätöntä.

Puheen loppu on komea näyte pateettisesta italialai-sesta puhetyylistä: Jos tulee todellinen rauha, hedelmällinen rauha, joka ei voi olla saamatta oikeutta seuralaisekseen,

niin voimme kaunistaa kivääriemme piiput oliivinoksilla. Mutta ellei näin käy, niin olkaa varmoja, että me, me, Littorian ilmanalan karaiset miehet, tulemme koristamaan pistimemme kärjet voiton laakereilla ja tammenlehvillä. - - -

Puolueeton ja oikeamielinen arvostelija ei nähdäkseni missään tapauksessa voi tämän puheen nojalla väittää fascistisen Italian pyrkivän sotaan. Realistina Mussolini ei sule silmiään todellisuukselta ja sen vaaroilta, minkä vuoksi hän tahtoo valmistaa Italiaansa sosiaalisesti ja sotilaallisesti kaiken varalta. Mutta sikäli kun fascistisen ulkopolitiikan positiivinen puoli on kysymyksessä, ojentaa hän kätensä niillekin naapureille, joiden kanssa suhde on vielä epätyydyttävä. Puheen vaikutus maailman lehdistössä näyttääkin olevan hyvä ja rauhoittava, ja on se täten tasoittanut tietä niille tuloksille, joita toivotaan Barthoun käynnistä Roomassa ja josta Suomellakin epäilemättä olisi syytä iloita.

Roomassa, 9 p. lokak. 1934.

Antti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 610.

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön rap. n:o 9.

Ministeri Petti

3/6-34.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 15 162 Sal - 34

KIRJELMÄ n:o 648.

R o o m a S S A 3 P: N Ä k e s ä K U U T A 19 34.

V I I T T A U S : N 5. 80.

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

V I I T T A U S : D. U. M. / 19

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö L L E

A S I A : R o o m a n - l ä h e t y s t ö n r a p o r t t i N : o 9 .

Lähetystöllä on täten kunnia lähettää Ministeriölle Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 9, jonka otsikkona on: Italialaisia mielipiteitä.

Atti

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

R o o m a ssa 3 p:nä kesä ..... kuuta 1934.

Asia: Italialaisia mielipiteitä.

15 162 Sal - 34
11/6-34
F. Cio.

Selostan seuraavassa Italian virallisten piirien mielipiteitä muutamista nykyhetken yleispoliittisista ilmiöistä, sikäli kun eräissä keskusteluissa niistä olen kuullut.

Ensiksikin on mainittava, että tällä hetkellä Italian suhde sovjettiin ei ole varsin hyvä. Tämän johtopäätöksen on helposti voinut tehdä Venäjän tšekäläisen suurlähettilään lausunnoista, jotka eivät ole erikoisemmin ystävällisiä Italialle. Kuvaavaa on sekin, että kesäk. 2 päivänä (valtiomuodon päivän edellä tapahtuvan suursotaan osaaottaneiden vapaaehtoisten esiintymisen johdosta hän on jo ennakolta käynyt Palazzo Ghigissä protestoimassa. Hän on ilmoittanut, että jos tuohon esiintymiseen ottavat ryhmänä osaa ne italialaiset, jotka aikoinaan taistelivat Koltshakin joukoissa, niin neuvostohallitus tulee pitämään tätä epäystävällisenä tekona.^{x)} Kun virallisessa asemassa olevalta italialaiselta tiedustelin, minkälaiset tätä nykyä ovat suhteet sovjettiin, vastasi hän, että Italian ystävyys sovjettiin ei koskaan ole sulkenut pois vissiä epäluuloa ja

^{x)}

Sotaministeriön alivaltiosihteeri, kenraali Baistrocchi kertoi minulle saman päivän iltana, että tuollainen esiintyminen oli kuitenkin tapahtunut.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

varmuutta siitä, ettei Venäjältä ole ainakaan liittolaiseksi.

Keskustellessamme Litvinoffin viimeisestä esiintymisestä Genevessä, vastattiin, että Italian hallitus on hänen aikomuksensa osaksi jo ennakoita tuntenut, mutta hänen ehdotuksensa "toisen kansainliiton perustamisesta" oli uutuuks. Hän selitti näitä suunnitelmia seuraavaan suuntaan.

Litvinoff on selittänyt suunnitelmaansa m.m. sillä, että siten helpoitettaisiin Saksan palaamista yhteistoimintaan toisten kanssa, sillä Kansainliittoon se ei voi tulla. Todellisuudessa italialaisen käsityksen mukaan Litvinoffin ehdotus kuitenkin etupäässä johtuu venäläisistä sisäpoliittisista syistä. L. itse ajaa kiihkaasti sovjetin tuloa Kansainliittoon, sillä hän pelkää, että aseiden supistuskonferenssin hajauduttua tai tultua lykätynksi epä määräiseksi ajaksi, Pan-Euroopan unioonin ollessa vain paperilla, sovjet jää eristetyksi yhteistyöstä muun maailman kanssa. Mitä Kansainliittoon tulee, on Venäjällä olemassa kiihkas vastarinta Litvinoffin suunnitelmia vastaan. Poliittisen toimiston kokouksissa viime aikoina on, italialaisten luottamuksellisten mutta, kuten hän sanoo, varmojen tietojen mukaan, Stalinin ja Litvinoffin ulkopoliittikkaa ankarasti arvosteltu. Sitä on pidetty liian porvariällisenä, liiaksi suurvaltoja liehakoivana. Vastavedoksi tälle oppositiolle ja sen varalta, ettei Venäjä itse sittenkään haluaisi Kansainliittoon tulla - jos nimittäin oppositio pääsisi määräämään - on Litvinoff keksinyt Genevessä esittämänsä ajatuksen. Saman opposition vuoksi on syntynyt myöskin Saksalle tehty ehdotus Baltian maiden itsenäisyyden turvaamiseksi. Oppositio on nimittäin tyytymätön senkin vuoksi, että suhde Saksaan on huono. Litvinoff on heittänyt ehdotuksensa opposition tyydyttämiseksi ja myöskin, ollen varma hylkäävästä vastauksesta,

voidakseen osoittaa, että syy välien huonouteen on Saksassa.

Ranskaa Litvinoff kosii täydellä todella, mutta Italiassa ei uskota, että Venäjä voisi tätä tietä päästä hartaan toivomuksensa perille, s.o. saada Ranskan Pankin holveja itselleen raotetuiksi.

Ranskan ja Venäjän lähentely-yritykset vaikuttavat osaksiten, että Puola ja Saksa lähenevät toisiaan. Mutta italialaisen käsityksen mukaan näiden kahden maan läheneminen tapahtuu kaikissa tapauksissa.

Aseiden supistuskonferenssin kohtalo on Italian mielestä aivan selvä: ellei suoranaista ihmettä tapahdu viime hetkellä, ei konferenssista tule mitään vaan se joko hajoaa tai lykkäytyy "sine die". Mahdollisesti allekirjoitetaan joitakin sopimuksia. esim. kaasusodan kieltämistä koskeva, jota ei kukaan ajokkaan noudattaa sodan aikana. Kun viittasin siihen, että Mussolini äskettäin on sanonut aseiden supistuskonferenssin raukeamisen johtavan Kansainliiton kuolemaan, ja kysyin, merkitseekö tämä, että Italia ehkä on valmis Liitosta luopumaan, oli vastaus, ettei tämä suinkaan ole luultavaa. Italia tuskin sellaista askelta ottaa eikä sitä tarvitsekaan ottaa, sillä epäonnistuttuaan tässä suuressa asiassa, Kansainliitto poliittisena tekijänä tulee kuolemaan itsestään.

Edelleen huomaa, että täällä virallisissa piireissä edelleenkin suuresti harrastetaan Baltian maiden yhteenliittymistä puolustustarkoituksessa. Pidetään silmällä myöskin sitä, missä määrin Suomi puolestaan on halukas tätä yhtymistä edistämään ja sen hyväksi työskentelemään, vaikka itse jäisikin sen ulkopuolelle.

Roomassa, 3 päivänä kesäkuuta 1934.

(-) Artti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 610. ....

ASIA: .....

Roomassa, olevan lähetystön rap. n:o 8.

Ministeri Astti.

31/5-34.

R O O M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

14 162 Sal 34
6/6-34 - 1

KIRJELMÄ n:o 600.

R o o m a SSA 31 P:NÄ touko KUUTA 19 34.

5. 610.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Suomen Roomassa olevan lähetystön
raportti N:o 8.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 8, jonka otsikkona on:

Mussolini vetää johtopäätökset aseistuksen supistuskysymyksen nykyvaiheista.

Alti.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 14 162 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

R o o m a s s a 31 p:nä touko kuuta 19 34. 6/6-34

Asia: Mussolini vetää johtopäätökset 5. 810

aseistuksen supistuskysymyksen nykyvai-
heista.

Olen ennen maininnut Mussolinin keskustellessaan englantilaisen ministerin Edenin kanssa sanoneen, että jos aseistuksen supistusyritykset nyt raukeavat, on paras laskea esirippu. Viimeiset tapaukset, etenkin Ranskan viimeinen vastaus Englannille sekä eri tahoilla ilmenneet aseistuksen lisäämissuunnitelmat ovat sen jälkeen synnyttäneet Italiassa täydellisen pessimismin, mikä on selvästi ilmennyt Mussolinin julkisissa lausunnoissa.

Se näkyi peittelemättä Mussolinin Popolo d'Italia-lehdessä t.k. 18 päivänä julkaisemassa kirjoituksessa, joka tietenkin on heti tullut laajalti tunnetuksi. Otsikko oli kuvaavaa: jälleenaseistusta kohti. Hän sanoo viimeisen kerran käsittelevänsä kysymystä aseiden riisumiskonferenssista, sillä tosiseikat antavat aihetta johtopäätökseen, että aseidenriisumiskonferenssi on loppunut ja alkaa "aseistuskonferenssi".

Selitys, jonka Mussoli antaa kysymyksen viimeisistä vaiheista, saanee tässä jäädä syrjään. Samoin myöskin hänen selostuksensa Italian kannasta tässä asiassa, Italia kun, alkuaan oltuaan supistuksen kannattaja, sitten käytännöllisistä syistä ja yleisen tilanteen huomioon ottaen siirtyi kannattamaan aseis-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuksen rajoittamista sekä Saksalle annettavaa oikeutta vissiin aseistukseen, mikä tapahtuisi valvonnan alla. Mussolinin käsityksen mukaan tämä ehdotus olisi tuonut Saksan takaisin Kansainliittoon, se kun olisi saanut tunnustetuksi tasa-arvoisuutensa.

Jos aseidensupistuskonferenssin nyt on julkisesti selitettävä epäonnistuneensa, merkitsee se kansain aseistuskilpailun aloittamista. Siihen tulee Saksakin ottamaan osaa, ja tämän estämiseksi on vain yksi keino: ehkäisysota. Mutta kuka sen sodan aloittaa? Ranska ei siinä voisi enää saada sitä avustusta, minkä se sai suursodassa. Ehkäisysodasta tulisi oikea sota, luultavasti pitkä, varmasti paljon varoja ja miehiä maksava. Hitlerin johtama Saksa tekisi sitkeää vastarintaa kaikille Ranskan sotilaallisille yrityksille.

Viipymättä alkava ehkäisysota on siis mahdottomuus, mutta sensijaan alkaisi varmasti aseistuskilpailu, joka joskus määrätynä hetkenä puhkeaisi uuteen sotaan. Tämä jakaisi Euroopan vielä kerran kahteen taistelevaan valtioryhmään. Mutta sillävälän olisi aseiden supistuskonferenssin yhtenä seurauksena Kansainliiton loppu. Tätä liittoa Mussolini ei sano koskaan erityisesti suosineensa, mutta on pitänyt sitä eräissä erityiskysymyksissä hyödyllisenä, ja hän on halunnut uudistaa sen aseeksi eräissä vähemmän suurenmoisissa mutta inhimillisyydelle hyödyllisissä kysymyksissä. Mussolini sanoo kirjoittavansa nämä sanat suuresti huolestuneena. Aseiden rajoittamista koskeva sopimus olisi taannut Euroopan ja maailman politiikalle vissan tasapainoajan. Konferenssin epäonnistuminen avaa tien tuntemattomaan.

Kirjoituksen loppusanat ovat merkittävät nekin: Viimei-

sinä kahtena vuotena Italia on yrittänyt rakentaa sillan sen historiallisen, syvän, pelättävän erimielisyyden ylitse, joka eroittaa Ranskan Saksasta: ensin neljän vallan sopimuksella, sitten ehdotuksellaan aseistuskysymyksessä. Ei ollut mahdollista tehdä enempää. Ehkä Englanti voi vielä yrittää pelata jonkun kortin vedoten arvoonsa ja valtaansa. Maailma sitä odottaa näinä viimeisinä viikkoina, joiden kestäessä on pelissä ei ainoastaan ministerikoalitsioonien kohtalo vaan miljoonat ihmishenget ja Euroopan kohtalo.

Vielä kerran Mussolini kuitenkin otti julkisuudessa mainitakseen aseiden supistuskonferenssin, nimittäin laajassa ja merkittävässä puheessaan, jonka hän t.k. 26 päivänä piti Italian parlamentissa. Puhe oli suurimmaksi osaksi omistettu Italian taloudellisen aseman selvittämiseksi, mutta hän kosketteli siinä myöskin politiikkaa. Hän huomautti, että on olemassa muutamia seikkoja, jotka osoittavat kuljettavan taloudellista elpymistä kohti, mutta tässä vaikuttavat suuresti poliittiset seikat. Milloinkaan ennen taloudellisten voimien kehitys ^{ei} ole ollut sillä tavalla kuin nykyisin riippuvainen Euroopan ja maailman politiikasta. Ensimmäinen näistä kysymyksistä on aseiden riisuminen, joka on esitetty maailmalle absurdissa muodossa, sillä ei pitäisi koskaan puhua aseiden riisunnasta, koska kansat parhaassakin tapauksessa pysyvät aseistettuina. Tämän kysymyksen lisäksi tekee maailman levottomaksi Saarín kysymys, Tonavan kysymys ja Idän kysymys. Vanhan Euroopan täytyy tehdä päätöksensä: joko harjoittaa maanosien välistä politiikkaa tai laskea ruori käsistään.

Mussolini lausui vielä parlamentille: tämän kaiken te kuulette, mutta minä tiedän asioita, joita te ette tiedä, jotka

olen oppinut kahdentoista vuoden aikana välittömässä läheisyydessä todellisuuden kanssa. Siksi tiedän, että joko Euroopan on nuorennuttava laitoksiltaan ja ihmisiltään tai se ei enää huomenna jaksa seisoa Amerikan ja varsinkaan Japanin voimia vastaan. Hirvittävä kysymys, joka painaa tämän päivän historian aamunkoiton ihmisten sydämiä, on tämä: tuleeko sota vai säilyykö rauha? Historia opettaa meille, että sota on ilmiö, joka seuraa ihmiskunnan kehitystä. Ehkä se on ihmissukua painava traagillinen kohtalo. Sota on miehelle samaa kuin äitiys naiselle. Selitettyään lyhyesti doktrinaarista käsitystään sodasta - Mussolini ei, kuten tunnettua, usko ikuiseen rauhaan - hän huomautti, että poliittinen elämä, Italian edut, sisäinen jälleenrakennus, johon on ryhdytty, kaikki tämä pakottaa toivomaan pitkää rauhankautta.

Joka tapauksessa Mussolini nyt, aseiden supistamisyritysten rauettua, pitää sotaa mahdollisena ja ilmoittaa Italian valmistuneen ja valmistuvan siihen. Hän huomautti puheessaan esimerkiksi; sota on finanssioitava joko lainoilla tai veroilla. Ylin puolustusneuvosto on asettanut itselleen tämän kysymyksen ja on sen ratkaissut. En sano, lisäsi hän, millä tavalla, mutta tällä hetkellä on jo valittu keino, jota pidämme parhaana finanssioidaksemme välttämättömän kansallisen puolustuksen, jos tulee sota. Ikäänkuin valaistakseen asiaa hän tämän jälkeen lisäsi, että edelliset hallitukset ovat valinneet lainat. Täten julkiset lainat, jotka 30 kesäk. 1914 olivat 15,766 miljardia, sodan aikana kohosivat 77 miljardiin ja ovat nyt 102,224 miljardia painaen raskaasti valtion rahastoa.

Ikäänkuin vielä selvemmin varoittaakseen sitä viimeistä

yrittystä aseistuksen supistamiskysymyksen ratkaisemiseksi, joka juuri samoina päivinä oli alkava Genevessä, Mussolini samassa puheessa ilmoitti, että Italian teollisuus tulee saamaan uutta työtä, "nimenomaan siksi, että on olemassa aseiden supistamiskysymys". Niinpä Italia tulee aloittamaan niiden kahden linjalaiivan rakentamisen, jotka Washingtonin sopimus sille sallii. Nämä tulevat olemaan 35 tuhannen tonnin suuruisia ja tulevat nielemään hyvin suuren summan, joka kuitenkin jakautuu kuudelle vuodelle 1934-1940, sillä tuollaisen laiivan rakentaminen vie neljä vuotta. Ja vielä hän lisäsi, että ilma-aseen kehittäminen vaatii miljaardin. Italian ilmalaivasto on jo riittävä, lisäsi hän, mutta koneet vanhenevat ja ne on uudistettava. Sitäpaitsi tämän työn varaaminen vissiksi ajaksi tuottaa ei vain leipää työläisille, mutta normaalian rauhallisuuden tunteen Italian perheille.

Olen tahtonut antaa näin tyhjentävän kuvauksen Mussolinin tuoreimmista lausunnoista nykypäivien poliittisesta tilanteesta samalla osoittaen, mitä johtopäätöksiä hän niistä tekee. Viimeksi mainitsemassani puheessaan hän vielä vakuutti, että Italiasta tulee sotainen kansa. Kaikki tämä yhdessä osoittaa hänen suurta pessimismiään ja myöskin sitä, että fascistinen Italia on päättänyt, maan sananparreksi tulleesta köyhyydestä huolimatta, uhrata sen, mitä täytyy uhrata, sen tapauksen varalta, että Eurooppa suistuu sotaan. Samalla hän on, kuten huomautin, tahtonut antaa vielä kerran varoituksen maailmalle, etenkin Genevälle. Suoran tapansa mukaan hän on kirjoituksessaan ja puheessaan sanonut kaikki, mitä on sanottava, niin ettei

ole tarvis sivuteitä urkkia Italian mahdollisia tarkoituksia ja aikeita. Ne ovat suoraan sanottuna: haluamme rauhaa, olemme tehneet, mitä olemme voineet, turvataksemme sen, mutta, ellei Eurooppa halua rauhaa tai voi sitä turvata, tulee Italia ponnistamaan kaikkensa puolustaakseen itseään ja ryhtyy heti toimenpiteisiin sitä varten.

Roomassa, 31. päivänä toukokuuta 1934.

Mussolini

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 610.

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Aatti.

3/3-34.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 259.

R o o m a S S A 3 P: N Ä m a a l i s K U U T A 19 34.

VIITTAUS: N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 12 / 161 Sal. D. I 34		
8/3-34	No -	LII 1
RYHMÄ	OSA-O	ASIA
5	C10	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö L L E

ASIA: Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 7.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 7, jonka otsikkona on:

Itämeren rannikoiden maat huomion esineenä.

Atti

Jäljennös	Laati	Puhtaaksikirjoitti	Varmensi	Allekirjoitti	

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

12 / 161 Sal - 34

R o o m a ssa 3 p:nä maaliskuuta 1934. 8/3-34 - -

Asia: Itämeren rannikoiden maat
Huomion esineenä.

f. Cio.

Puolan ja Saksan kymmeneksi vuodeksi tehty sovinto on erikoisesti kiinnittänyt huomiota Itämeren ympärillä oleviin maihin. On ilmeistä, että oletetaan Saksan täten saaneen entistä vapaamman tilaisuuden yrittää ulottaa vaikutustaan näihin maihin. Siitä oli yhtenä ilmauksena joulunaikainen ajatus jonkunlaisesta Venäjän ja Puolan takauksesta Suomen ja Itämerenmaiden itsenäisyydelle. Lisäksi on viime viikkoina Italian ulkoasiainministeriössä hyvin avoimesti puhuttu siitä kiinnostuksesta, joka Italian hallituksella on Itämeren ympäristön maihin.

Italian hallitus, kuultuaan tuosta takaamisajatuksesta, pyysi Venäjän hallitukselta selvitystä, mistä on kysymys. Viime mainittu vastasi, että sen ja Puolan hallituksen välillä on ainoastaan tahdottu todeta, että Itämerenmaiden ja Suomen itsenäisyyden säilyminen on niille molemmille tärkeä. Tähän Italian hallitus huomautti, että näiden maiden itsenäisyys kiinnostaa yhtä suuressa määrässä koko Eurooppaa ja myöskin Italian hallitusta.

Tämän jälkeen on Palazzo Chigissä koko joukon puhuttu asiasta kysymyksessä olevien maiden tšekäläisille lähettiäille, myöskin minulle. On kuitenkin huomattava, että ministeriön ylim-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mät virkamiehet eivät ole olleet puhutorvena vaan Euroopan poliittisten asiain jaostopäällikkö. Minulle hän tahtoi tehdä selväksi, miten tärkeätä olisisi, että nyt syntyisi läheinen yhteistoiminta, jotenkin Balkanin ryhmän malliin, baltilaisten maiden ja Suomen kesken, Hän huomautti, että nämä maat yhdessä muodostaisivat jo huomioonotettavan voiman. Kun tähän sanoin, tahtoen käsittää hänen tarkoittavan ainoastaan Viroa, Latviaa ja Liettuaa, että nämä maat yhdessä jo asukasluvultaan lähenetelisivät Ruotsia, vastasi hän, että enemmän toki, koska Suomessa jo on 3,5 miljoonaa, ja lisäsi että ilman Suomea tällä ryhmityksellä ei olisi merkitystä. Hän puhui myöskin paljon siitä kiinnostuksesta, joka Ruotsissa on havaittavissa Itämerenmaihin nähden, ja ilmeisesti toivoi, että tämä kiinnostus voisi johtaa Ruotsinkin lähenemään hänen tarkoittamaansa ryhmitystä.

Eräälle balttilaiselle virkaveljelleni, Viron lähettiläälle, hän on puhunut vielä avonaisemmin kuin minulle sanoen, että Italian hallitus on valmis, jos halutaan, tekemään kaikkensa puheena olevan yhteistoiminnan luomisen avustamiseksi ja edistämiseksi.

Kieltämättä oireellisina kiintoisia seikkoja nämä. Vaikka puhutorvena onkin keskiasteen virkamies tšekäläisestä ulkoministeriöstä, niin voi olla varma siitä, ettei hän rohkenisi näistä seikoista niin avoimesti puhua, ellei hänellä olisi esimiestensä, korkeimpienkin, suostumus, ehkäpä toimeksianto. Todennäköisesti tässä on kysymys sondeeruksesta.

Roomassa, 3 p. maalisk. 1934.

Artti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 610.

ASIA: .....

Romassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Beethi.

2/3-34.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 258.

R o o m a S S A 2 P: N Ä m a a l i s K U U T A 19 34.

VIITTAUS: N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
11 / 161 Salti. D 34		
8/3-34	9	L.M. 1
5	10	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Suomen Roomassa olevan Lähetyksen
raportti N:o 6.

Lähetyksellä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetyksen raportti N:o 6, jonka otsikkona on:

Edenin käynti Roomassa.

Atte

Jäijennö	Laati	Puhtaakirjoitti	Varmensi	Allekirjoitti	

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

11 161 Sal • 34

R. o. o. m. a. ssa 2 p:nä maalisk. kuuta 19.34/39

Asia: Edenin käynti Roomassa.

5. 610.

Edenin helmikuun viimeisenä päättyneen Roomassa käynnin johdosta, kiertomatalla Pariisi-Berliini-Rooma, Italian ulkoasiainministeriö ilmaisee optimismia mitä tulee aseistuskysymyksen vastaiseen kehitykseen (välttämättömällä tarkoituksella puhumasta aseistuksen supistamiskysymyksestä). Ilmoitetaan oltavan tyytyväisiä sen johdosta, että matka näyttää avanneen mahdollisuuden keskustelun jatkamiselle ja päästäneen siitä umpikujasta, mihin oli jouduttu.

Palazzo Ghigissä on tilannetta selostettu seuraavalla tavalla. Englanti on alkanut tulla vakuutetuksi että heidän suunnitelmansa kysymyksen eteenpäin viemiseksi ei ole mahdollinen toteutettavaksi, ja on sen maukaisesti taipunut omaksumaan Italian memorandumien. Italian lähtökohta on tilanteen realistisen käsittämisen mukaan se, että toisaalta Saksaa ei voida jatkuvasti pitää aseistuksen suhteen siinä tasa-arvoisuuden kieltävässä asemassa, missä se on. Siihen ei mikään suuri kansa alistu. Tämä psykologinen seikka on tajuttava ja siitä vedettävä johtopäätös. Toinen välttämättä huomattava psykologinen seikka on se, ettei Ranska tällä hetkellä voi tosiasiallisesti vähentää aseistustaan. Älköön sitä siis nyt vaadittakoon. Nämä sei-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kat määrittelevät Italian lähiohjelman, vaikka Italia periaatteessa on vilpittömästi ja vakaumuksin aseistuksen supistamisen kannattaja.

Tällä hetkellä kaikki puheet aseistuksen varsinaisesta merkittävästä supistamisesta raukeavat käytännössä seikkaan, josta Japanin hallitus on Italian hallitukselle ilmoittanut: se ei aijo suostua mihinkään aseistuksen supistamiseen. Tästä johtuu, ettei aseistuksen supistaminen tule kysymykseen Venäjällä, ettei se tule kysymykseen Puolassa eikä muissa Venäjän naapurimaissa j.n.e.

Englantia on "oppositio aina hallinnut", ja niinpä siellä nytkin on otettava huomioon Labor-puolueen aseistuksen supistamiskysymys positivistista edistämistä vaativa kanta. Tämä kysymys on sisäisistä syistä tärkeä myöskin Yhdysvalloissa. Kun Italia tarkoittaa, että aseistuksen vähentämiskysymyksen käytännöllinen käsittely ei jäisi kokonaan syrjään vaan sitä lykättäisiin viideksi vuodeksi, niin näyttää siltä, että tämä antaa Englannin hallitukselle mahdollisuuden selviytyä sisäpoliittisesta vaikeudesta. Ja sama merkitys olisi Italian kannalla myöskin Yhdysvalloille.

Näyttää siis siltä, että pohja keskustelun jatkamiselle on löydetty Lontoossa, Berliinissä ja Roomassa. Ratkaisu riippuu Pariisista, jonne Eden on eilen saapunut. Jos Ranska omaksuu italialaisen suunnitelman, voidaan asiaa käsitellä edelleen.

Konferenssia ei aluksi kutsuta koolle. Nyt ovat keskustelut tapahtuneet neljän vallan sopimuksen puitteissa, mutta jos nämä Pariisissa pääsevät lopullisesti yksimielisiksi, laajenee keskustelu. Se on vieläkin tapahtuva diplomaattista tietä, mutta

sen puitteet avartuvat. Mukaan tulee Venäjä, tulee Puola, tulee Pikku-entente. Mutta kun ei keskusteluun osaaottavien valtioiden lukumäärää edeltäkäsikin rajoiteta, niin on mahdollista päästää siihen osallistumaan niin monta valtiota kuin tarpeellista on. Päämääränä tulee olemaan valmistaa ennakoilta mielipiteet siinä määrässä, että kun aseistuskysymystä käsittelevä konferenssi jälleen kutsutaan koolle - nimittäin, jos nähdään, että sitä kannattaa ollenkaan kutsua koolle, konferenssin onnistuminen vieläpä pikainen onnistuminen on varma niissä puitteissa, jotka sille tulee asetettavaksi.

Tällainen on Palazzo Ghigin käsityksen mukaan tilanne tällä hetkellä Mr. Edenin kiertomatkan jälkeen ja ennenkuin Pariisin lopullinen kanta on selvillä, Toisaalta olen kuullut, ettei Mr. Eden omasta puolestaan täällä tahtonut vaikuttaa kovin toivorikkaalta, ei ainakaan kahdenkeskisessä keskustelussa ulkomaalaisen sanomalehtimiehen kanssa. Tilannetta kuvaa edelleen, että Mussolini on autenttisen tiedon mukaan huomauttanut Edenille: viimeisen kerran Italia nyt puolestaan yrittää, sillä ellei nytkään onnistuta, niin on paras antaa esiripun laskea ja piirtää sana "loppu".

Romassa. 2 p. maalisk. 1934

Att.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 610.

ASIA: _____

Romassa olevan lähetystön raportti no 5.

Ministeri Antti.

2/3-34.

..... R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 257.

R o o m a ..... SSA 2 P:nÄ maalIs ..... KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

..... P:nÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / 19

ULKOASIAINMINI		
10 / 161 Sal E. 34		
8/3-34	N ^o -	L 1
5	CLATO	ALIA
	(2) 10	

..... Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 5.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 5, jonka otsikona on:

Suvichin matka Budapestiin ja Wieniin.

Atte

Jäljennös	Laati	Puhtaasekirjoitti	Varmensi	Allekirjoitti	

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 10 / 161 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

R o o m a ssa 2 p:nä maaliskuuta 1934.

Asia: Suvichin matka Budapestiin
ja Wieniin.

Italian ulkoasiain alivaltiosihteeri Suvich palasi viime viikon lopulla Budapestiin tekemältään matkalta. Palatessaan hän viipyi Wienissä tosin kyllä vain muutamia tunteja, mutta tämä pikakäynti oli silti varsin tärkeä osa matkaa. Italialle Unkarin kysymys sekä Itävallan kysymys ovat tärkeitä senvuoksi, että ne muodostavat ytimen Tonavan maiden kysymyksessä. Niitä ei siis täällä eroteta toisistaan, niin että kun tulee kysymys Suvichin matkasta Budapestiin, kerrotaan laajalti, minkä vai-
kutuksen hän sai nykyhetken Wienistä.

Palazzo Ghigi vakuuttaa mitä jyrkimmin, että kaikki ulko-
maalaiseen lehdistöön laajalti levitetyt selostukset Italian ai-
komuksesta luoda poliittinen valtioryhmä Unkari-Itävalta-Italia
vastapainoksi Pikku-ententelle, ovat kaikkea pohjaa vailla. Ita-
lia vastustaa tuollaisia ryhmityksiä eikä lähde niitä itse luo-
maan. Italian ainoa tarkoitus on auttaa näitä kahta Tonavan-
valtiota taloudellisesti, mistä se odottaa tulevan niille apua
poliittisestikin. Itävallassa ei esim. saa päästää sellaista kä-
sitystä vakiintumaan, että maan ainoa pelastus taloudellisesta
surkeudesta on sen liittäminen Saksaan. Ja noiden maiden talou-
dellinen pelastaminen on, kuten usein on alleviivattu, tärkeä

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

tekijä myöskin Europan taloudellisen tilanteen parantamiseksi. Tästä syystä Italia aikoo luoda taloudellisia sopimuksia Unkarin ja Itävallan välillä, niiden sekä itsensä välillä, niiden ja Pikku-ententen maiden välillä, niiden ja Saksan välillä j.n.e.

Gömbösin ja Dollfussin tämän kevään aikana tapahtuva käynti Roomassa on todennäköinen, mutta sanotaan ettei se ole vielä ehdottomasti päätetty varsinkaan mitä ajankohtaan tulee. Tässä yhteydessä toistetaan, ettei silloinkaan tule olemaan kysymys mistään poliittisesta ryhmityksestä.

Suvichin muutaman tunnin kestänyt viivähdys Wienissä on tehnyt hänet toivorokkaammaksi Itävallan tulevaisuuden suhteen kuin mitä hän oli vähän aikaisemmin tapahtuneen varsinaisen Wieninmatkansa jälkeen. Tunnustetaan siis, mihin eräässä edellisessä raportissani viittasin, että hän silloin sai verrattain synkkävärisen kuvan tilanteesta maassa, varsinkin mitä kansallissosialismin mahdollisuuksiin tulee. Sen jälkeen tapahtunut sosialidemokraattisen puolueen kukistaminen on tilannetta paljon selventänyt. Tulkoon samalla mainitukseksi, mitä minulle on kerrottu hänen omin silmin havainneen Itävallan sosialidemokraattien sotilaallisista valmistuksista. Hän oli saanut itse nähdä tämän puolueen linnoituksiksi varustamia taloja, todennut, miten niihin oli varattu konekiväärialustat, miten niiden kellareissa oli ampumaratoja, joissa harjoitettiin ammuntaa liikkuvia poliisivarjokuvia vastaan, miten niissä oli laboratorioita kaasujen valmistusta varten j.n.e.

Dollfussin asema on huomattavasti vahvistunut äskeisen ka-

pinan jälkeen ja samassa määrässä myöskin toiveet Itävallan itsenäisyyden säilyttämisestä. Olojen kehitys siellä tulee todennäköisesti kulkemaan itävaltalaisen fascismin luomista kohtaan. Taloudelliselta rakenteeltaan Itävalta tulee muodostumaan korporatiiviseksi, niinkuin jo julkisuudessaakin tiedetään. Siinä suhteessa näyttävät äskeiset tapahtumat antaneen Dollfussille tilaisuuden jouduttaa aikaisemmin ilmoittamiensa aikeitten toteuttamista.

Roomassa, 2 päivänä maalisk. 1934.

Atti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C10.

ASIA: _____

Suomessa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Artti.

23/2 1934.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 225.

R o o m a S S A 23 P:NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P.TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

9 101 ka 37
28/2-37
5 C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 4.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 4, jonka otsikkona on:
Italian ja Turkin kauppasopimusneuvottelut.

Atti

Jäljennös	Laati	Puhtaaksikirjoitti	Varmensi	Allekirjoitti

R. O. O. M. A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

R. o. o. m. a ssa 23 p:nä helmi kuuta 19 34.

Asia: Italian ja Turkin kauppasopimusneuvottelut.

9 161 No. 34
28/2.34
5 C10

Turkin valtuutetut ovat oleskelleet Roomassa viime joulukuun loppupäivistä saakka ja tammikuun alusta alkaen ahkeraan neuvotelleet italialaisten kanssa kauppasopimuksesta, joka astui Turkin puolelta irtisanotun ja jo päättyneen, mutta vähin erin pidennetyn modus vivendi sopimuksen sijaan. Yleispoliittinen tilanne on Turkin hyväksi vaikuttanut, niin että Italian hallitus on osoittautunut myönteisemmäksi kuin ensin luultiinkaan. Sopimus oli jo syntymäisillään, sopimukseen liitettävät tavaramuutokset valmistumassa, asiantuntijain palaaminen Ankarahan oli jo päätetty, ja ainoastaan Ankaran ulkoministeriön kansliapäällikön piti vielä jäädä tänne muutamiksi päiviksi allekirjoittaakseen sopimuksen. Tämänkin piti tapahtua jo viime viikon lopulla, mutta sitten tuli uusi vaikeus.

Olen ennen maininnut, että italialaiset olivat tyytymättömiä Turkin hallituksen heidän mielestään liiallisiin vaatimuksiin. Kauppa näiden kahden maan välillä on aina ollut Italian huomattavasti aktiivinen, ja tähän seikkaan Turkin hallitus halusi korjausta. Kuten sanoin, Italian hallitus on ollut odottamattoman myönteinen ja on suostunut voisi sanoa kaik-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kiin turkkilaisten kohtuullisiin vaatimuksiin.

Ensiksikin Italian hallitus on suostunut saattamaan kauppavaihdon tasapainoon, myönnytys, joka Turkille luonnollisesti on erittäin arvokas. Edelleen Italia on suostunut siihen, että italialaisista satamista tapahtuvat turkkilaisten tavarain transito-myynnit jätetään pois laskettaessa italialaista osuutta kauppavaihtoa määriteltäessä. Tämä kohta kiinnostaa meitäkin, koska osa turkkilaista tupakkaa ostettane Suomeen Triestin sataman kautta. Vielä on Italia suostunut siihenkin, että turkkilaisten tavarain^{sa} kuljetuksesta italialaisille laivoille maksetut rahat otetaan kauppavaihdon tasapainoa laskettaessa lukuun Turkin hyväksi.

Kun näistä pääkohdista oli sovittu, suosittelivat turkkilaiset valtuutetut yhdessä tšekäläisen suurlähettilään kanssa ehtojen hyväksymistä ja sopimuksen solmimista. He olivatkin jo, kuten sanottu, varmoja, että sopimus tällä pohjalla syntyy. Mutta Turkin hallitus vaati lisää, tai oikeammin kieltäytyi luopumasta eräästä vaatimuksestaan.

Niinkuin Ministeriölle meidän neuvottelujemme aikana selvitin, on Turkin hallituksella pyrkimyksenä ei ainoastaan kauppavaihdon tasapaino vaan maksutaseen tasapaino ulkomaiden kanssa. Tästä vaatimuksesta se ei Italiankaan suhteen ainakaan siinä vaiheessa suostunut luopumaan. Vaadittiin siis että maksutase Italian ja Turkin välillä saatettaisiin tasapainoon. Ja tämä merkitsisi, että Turkki saisi tavaroillaan korvatuksi myöskin muut maksunsa Italialle. Tällöin tulee kysymykseen ainakin neljän miljoonan Turkin punnan suuruinen summa, jonka Turkin hal-

kiin turkkilaisten kohtuullisiin vaatimuksiin.

Ensiksikin Italian hallitus on suostunut saattamaan kauppavaihdon tasapainoon, myönnytys, joka Turkille luonnollisesti on erittäin arvokas. Edelleen Italia on suostunut siihen, että italialaisista satamista tapahtuvat turkkilaisten tavarain transito-myyntit jätetään pois laskettaessa italialaista osuutta kauppavaihtoa määriteltäessä. Tämä kohta kiinnostaa meitäkin, koska osa turkkilaista tupakkaa ostettane Suomeen Triestin sataman kautta. Vielä on Italia suostunut siihenkin, että turkkilaisten tavarain^{sa} kuljetuksesta italialaisille laivoille maksamat rahat otetaan kauppavaihdon tasapainoa laskettaessa lukuun Turkin hyväksi.

Kun näistä pääkohdista oli sovittu, suosittelevat turkkilaiset valtuutetut yhdessä tšekäläisen suurlähettilään kanssa ehtojen hyväksymistä ja sopimuksen solmimista. He olivatkin jo, kuten sanottu, varmoja, että sopimus tällä pohjalla syntyy. Mutta Turkin hallitus vaati lisää, tai oikeammin kieltäytyi luopumasta erästä vaatimuksestaan.

Niinkuin Ministeriölle meidän neuvottelujemme aikana selvitin, on Turkin hallituksella pyrkimyksenä ei ainoastaan kauppavaihdon tasapaino vaan maksutaseen tasapaino ulkomaiden kanssa. Tästä vaatimuksesta se ei Italiankaan suhteen ainakaan siinä vaiheessa suostunut luopumaan. Vaadittiin siis että maksutase Italian ja Turkin välillä saatettaisiin tasapainoon. Ja tämä merkitsisi, että Turkki saisi tavaroillaan korvatuksi myöskin muut maksunsa Italialle. Tällöin tulee kysymykseen ainakin neljän miljoonan Turkin punnan suuruinen summa, jonka Turkin hal-

litus on maksava laivatilauksista y.m.

Tässä oli siis se vaikeus, joka lykkäsi sopimuksen syntymistä, sillä kuullessani asiasta viimeksi oletettiin Italian hallituksen olevan haluton menemään niin pitkälle. Lähitulevaisuudessa kuitenkin nähtäneen kuupiko antaa perään.

Roomassa, 23 p. helmik. 1934.

Armi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 610.

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Petti.

9/2-34.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

7 161 Sal - 34

KIRJELMÄ n:o 151.

15/2-34

R o o m a S S A 9 P: N Ä h e l m i K U U T A 19 34.

5. 810.

VIITTAUS: N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö L L E

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 3.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 3, jonka otsikkona on:

Unkarin ja sovjetin diplomaattisten suhteitten alkaminen.

Alle

Järjennös	Laati	Puhtaakirjoitti	Varmensi	Alhekirjoitti	

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

R o o m a s s a 9 p:nä helmi kuuta 19.34.

7 161 Sal - 38

15/2-34

Asia: Unkarin ja sovjetin dip-
lomaattisten suhteitten al-
kaminen.

F. Cio.

Näinä päivinä on Roomassa tapahtuneella noottien vaihdolla sovittu diplomaattisten suhteitten aloittamisesta Unkarin ja sovjetin välillä. Tässä tapauksessa ei täältä päin katsoen ole muuta merkillistä kuin että se on tapahtunut Roomassa, jonne sitä varten on tullut äskettäin Helsingistä Ankarahan siirretty Unkarin lähettiläs Jungerth. Hän on neuvotteluja varten oleskellut täällä vähän yli pari viikkoa ja matkusti tänään Budapestiin palatakseen sieltä Ankarahan.

Roomassa ei tätä nykyä ole Unkarilla lähettilästä, sillä Ministeri de Hory on kutsuttu Budapestiin ulkoministeriön kansliapäälliköksi eikä hänen seuraajansa, nykyinen Parisissa oleva lähettiläs, ole vielä saapunut. Senvuoksi oli neuvottelijan tultava muualta. Olisi tietysti ollut luonnollisempaa ja mukavampaa antaa sopimuksen syntyä Ankarassa, mutta on nimenomaan tahdottu, että se tapahtuu Roomassa, niin että Mussolini saa olla sen kummina. Juuri näinä päivinä viimeainittu on viimeisen taloudellisen sopimuksen ratifiointien vaihdolla juhlinut v. 1924 solmitun Italian ja Sovjetin kauppasopimuksen 10-vuotismuistoa, minkä yhteydessä Mussolini on vakuuttanut silloin aloittamansa

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sovjetystävällisen politiikan tulevan jatkumaan. Hän on tietysti tahtonut alleviivata tätä ystävyyttään vielä pääsemällä Unkarin ja sovjetin diplomaattisten suhteitten kummiksi ja Unkarin hallitus on, tehdäkseen hänelle mieliksi, lähettänyt Jungerthin tänne asiasta neuvottelemaan ja sopimaan.

Sovjetin monivuotinen Ankaranlähettiläs Surits ei ole ollut tästä hyvillään. Ja vielä vähemmän on siitä ollut hyvillään Tewfik Rüshtü Bey, niin olen kuullut. Turkin hallitushan on myöskin sovjetin vanhoja ystäviä, vielä vanhempi kuin Mussolini, joten sitä on ymmärrettävästi katkeroitannut, että nimenomaan Turkin pääkaupungista lähetetään Unkarin lähettiläs Roomaan solmimaan puheena olevaa sopimusta, vaikka kaikki ulkonaiset edellytykset olivat olemassa sen solmimiselle Ankarasakin. Pieni asia sinään, mutta erinäisissä suhteissa kuvaava, niinhyvin kilpajuoksulle sovjetin palvelemisessa kuin Ankaran ja Rooman välisille suhteille tällä hetkellä.

Roomassa, 9. II. 1934.

Atti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 610.

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön raportti no 2.

Ministeri Aatti.

3/2-34.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

5 160 Sal 34

KIRJELMÄ N:o 107.

8/2-34 - 1

Rooma S S A 3 P: NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

5 C/10

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 2.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 2, jonka otsikkona on:

Italia-Ranska-Saksa-Itävalta.

Ami.

R O O M A . . . . . S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Rooma . . . . . ssa 3 p:nä helmi kuuta 19 34.

5 / 160 Sal 34

Asia: Italia-Ranska-Saksa-Itävalta.

8/2-34

5 C 10

Ranskan tšekäläinen suurlähettiläs sanoi minulle äskettäin: "Italian politiikka on minulle liian subtiilia käsittääkseni siitä. Italia suojelee kilvellään Itävaltaa, mutta kilven takaa se ojentaa kätensä Saksalle. Ja samalla se tunnustaa avoimesti, että jos Saksa Itävallan kautta pääsee lähenemään Ylä-Adigea ja Adrianmerta, on se peloittava isku Italian poliitikalle" Sama suurlähettiläs kuvaili omaa tehtävänsä täällä seuraavalla tavalla: on koetettava päästä siihen, että Ranska ja Saksa lähenevät toisiaan, sillä yhteisymmärrys näiden kahden ja Italian kesken turvaa Itävallan itsenäisyyden, joka on Europan rauhan tärkeimpiä ehtoja tällä hetkellä. Jos Saksa ryhtyy toimintaan, joka todella uhkaa Itävallan itsenäisyyttä, on siitä seurauksena Ranskan ja Italian liitto, eikä tämä niillä ehdoin syntyneenä ole suinkaan edullista Europan rauhalle. Sen vuoksi olisi mitä suotavinta, että Ranska ja Saksa pääsisivät yhteisymmärrykseen, mikä ei itsessään ole suinkaan mahdollista. Historia osoittaa, että nämä kaksi naapuria ovat pitkiä jaksoja voineet elää hyvässä sovussa, eivätkä ne vielä koskaan ole sotineet Rheinin vuoksi vaan muista syistä. Saattaa olla, että kreivi Chambrun tällä tavalla käsittää

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi . . . . . ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tehtävänsä de Jouvenelin seuraajana. Eikä ole Roomasta katsoen mahdotonta, että Ranska ja Saksa vielä sovussa toisensa löytävät. Olen kuullut Saksan nykyoloja erittäin hyvin tuntevan henkilön sanovan, että Hitler on tämän sovun syntymiselle edullisempi kuin Stresemann. Kukapa olisi vielä äskettäin uskonut mahdolliseksi sellaisen kuin Puolan ja Saksan hallitusten selitys naapurisovun ylläpitämisestä? Järjestämällä tätä suhteensa Puolaan, suhteet, joita koridoorin vuoksi on pidetty vähintään yhtä vaikeina ja vaaraa uhkaavina kuin konsanaan Saksan ja Ranskan suhteita, Hitler on pelannut vahvan valtin osoittamalla rauhanrakkauttaan ja viehällä pohjan sellaisilta puheilta, että Saksa uhkaa naapurejaan. Mutta vaikka siis kreivi Chambrunin toimintalinja olisikin sellainen, miksi hänen esitti, niin on mahdollista jopa todennäköistä, että hänen kombinaationsa Itävallan itsenäisyyden pelastamiseksi eivät tule tarpeellisiksi. Sillä pitäisin todennäköisimpänä, ettei Itävallan itsenäisyyttä tätä nykyä mikään uhkaa, ei ainakaan Saksa.

Silti myönnän kyllä, että Roomassakin tätä nykyä vallitsee melkoinen jännitys Itävallan vuoksi eikä suinkaan vain italialaisissa piireissä vaan diplomaattikunnassakin. Se ei ole levottomuutta mutta jännitystä ja hermostusta. Italian lehdistö osaltaan on viime päivinä selvemmin kuin koskaan ennen ilmaissut Italian kannan Itävallan kysymyksessä. Mitä tulee huhuihin, että mainitsemani Saksan ja Puolan sovinto merkitsisi Itävallan kysymyksen kärjistymistä sen kautta, että Saksan siten on vapauttanut kätensä Itävallan varalta, on se huhu ilmennyt täälläkin sekä julkisuudessa että diplomaattipiireissä, joissa on vielä lausuttu se mahdollisuus; että mainittujen

valtioiden kesken olisi jotain salaista sovittukin, olettaen, joka tällaisessa tapauksessa tietysti on niin lähellä että se vaikuttaa uskomattomalta. Lehdistö selittää, ettei usko tätä huhua. Mutta siitä huolimatta sanoo Lavoro Fascista merkittävästi, että normaalisten suhteitten palauttaminen Saksan ja Itävallan välille on tällä hetkellä kysymys, jolla on mitä syvämmä merkitys ja joka on ratkaiseva Saksan suhteille niihinkin maihin, jotka ovat sen ystäviä.

Merkittäköön Italian jyrkän kannan kuvaamiseksi, että Genovan Lavoro-lehti lausuu peittelemättä seuraavaa: Italialaiset, jotka voitokkaan sodan kautta ovat saavuttaneet sen tarvittoman edun, että ovat vapautuneet suuren keisarikunnan varjosta, ovat vakaasti päättäneet olla mistään hinnasta luopumatta tästä edusta. Ei voida sallia 75-miljoonaisen valtakunnan muodostumista Ylä-Adigen porteille ja Adrian rannalle. Jos Saksa valtaisi Itävallan, olisi se voittanut sodan. Corriere Padano huomauttaa, että aseiden supistamiskysymys on tällä hetkellä akateeminen kysymys. Tärkeämpi on Itävallan kysymys. Mitä vastaa Saksa Itävallan hallituksen äskeiseen esitykseen? Sitä ei vielä tiedetä, mutta tärkeämpi kuin kaikki viralliset vastaukset on saksalaisten lehtien melkein kyynillinen avomielisyys. Edessämme on ensimmäinen konkreettinen yritys Saksan ohjelman toteuttamiseksi. Se on toteutumisenä tiellä. On kysymyksessä hävittää Europan kartalta Itävallan tasavalta.

Tämä siis kuulustaa uhkaavalta, mutta luultakseni se on käsitettävä vain jyrkäksi Italian kannan ilmaisemiseksi eikä suinkaan konfliktin ennustamiseksi. Minulla ei olisi halua puhua sellaisten valtioiden keskinäisistä suhteista, joiden po-

litikka ei ole minun seurattavanani, mutta viittaa niihin kuitenkin, koska saattaa olla jotain mielenkiintoa sillä, miltä asiat Roomasta silmäiltyinä näyttävät. Erehtymisen vaara täytyy ottaa lukuun, sillä detaljeja ja vivahduksia ei voi tietää, Siis Roomasta katsoen näyttää siltä, että niinhyvin Mussolinin vaikeasti käsitettävän Itävallan-Saksan politiikan kuin Hitlerin useat lausunnot käsittää vain siten, ettei Itävallan yhdistäminen Saksaan ole kysymyksessä. Mutta tässä on eroitettava toisistaan kaksi seikkaa: yhdistäminen sekä kansallissosialismin mahdollinen valtaantulo Itävallassa. Viimemainittu saattaa olla mahdollinen, jopa todennäköinen, mutta sen ei tarvitse merkitä Anschlussia. Roomasta katsoen on Dollfussin asema ajanpitkään mahdoton ja kestämaton. Suvitch kävi Wienissä tutkimassa tilannetta. Luullakseni hänelle ei voitu todistaa, ettei Itävallassa ole kansallissosialismia, koska hän näki ja havaitsi päinvastaista. Jos Dollfussilla olisi kansan enemmistö, miksi hän ei panisi toimeen vaaleja? Niillä hän voisi siinä tapauksessa helposti todistaa, ettei Itävallan kansa halua kansallissosialismia. Kuitenkin toistan, että vaikka Roomasta katsoen Dollfussin kukistuminen on ajan kysymys, ellei hänen asemaansa ryhdytä ulkoapäin pelastamaan vielä positiivisemmin ja tehokkaammin kuin tähän saakka, niin se ei merkitse Itävallan liittämistä Saksaan. Se merkitsee vain uuden kansallissosialistisen saksalaisen valtion muodostumista, valtion, jonka itsenäisenä säilyttämisen Hitler voi muiden suurvaltain rauhoittamiseksi helposti vakuuttaa, niinkuin hän jo on tehnytkin sillä edellytyksellä, että Itävallassa saadaan määrätä sisäisistä oloista sa-

malla tapaa kuin Saksassa. Sanon samalla tapaa kuin Saksassa, sillä on pidettävä muistissa, että demokraattisen hallituksen järjestämät vaalit Saksassa toivat kansallissosialismin valtaan. Tuleeko Dollfussin jälkeen Itävaltaan kansallissosialismi vai pelastetaanko tilanne näennäisesti antamalle tulevalle järjestelmälle joku muu nimi, sanotaanko sitä esim. fascismiksi, se ei asiaa todellisuudessa muuta.

Mussolini vakuutti minulle äskettäin kahteen kertaan: sota ei tule. Sen uskon, sillä Europa on uupunut ja haluton sotaan. Eihän tällä hetkellä Europan politiikan johtajilla ole hartaampaa rukousta kuin: antakaa meille kymmeneksi vuodeksi rauha. Itävallan kysymys ei siis myöskään johda sotaan, vaikka se todennäköisesti johtaa uuden kansallissosialistisen tai fascistisen valtion syntymiseen. Tällä hetkellä en löydä muuta selitystä Italian hallituksen politiikalle kuin että sillä on varmuus siitä, ettei Saksa ota vastaan Itävallan yhtymistä, vaikka sitä sille tarjottaisiin. Tässä vakaumuksessa Italia voi "kilven takaa" ojentaa kättä Saksalle ja yleensä koettaa välttää kaikkea, mikä johtaisi Saksan eristäytymiseen. Kun kysyn itseltäni, minkä vuoksi Mussolini niin jyrkästi hyväksyi ja niin peittelemättä kiitti Suomen kielteistä vastausta sovjetin ja Puolan hallitusten garantiatarjoukseen, käsitän sen täältä samalta näkökannalta: Mussolini ei halua, että Saksalle osoitettaisiin Europan sitä pelkäävän ja naapurien haluavan erityisiä takeita sen valloituspyrkimyksiä vastaan, toisin sanoen hän ei halua, että luodaan vaaroja, joita hänen vakaumuksensa mukaan ei ole, ja järjestellään suojaa näitä olettamuksia vastaan.

Ruomassa, helmikuun 3 päivänä 1934.

A. Hitler

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 610.

ASIA: _____

Rosmassa olevan lähetysten raportti n:o 1.

Ministeri Artti.

30/6-34.

R-O-O-M-A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 87.

Rooma ..... SSA 30 P.NÄ tammi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... D. U. M. .... 19 .....

3 160 Sal 34
5/2-34 - 1

5 C10

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Suomen Roomassa olevan Lähety-
stön raportti N:o 1.

Lähetyksellä on täten kunnia ohellisena Minis-
teriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetyksen
raportti N:o 1, jonka otsikkona on:

Sovjetin ja Puolan Suomelle tekemä garantia-
tarjous.

Atte

R O O M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Rooma ssa 30 p:nä tammi kuuta 19.34.

3 160 Sal 34

5/2-34

Asia: Sovjetin ja Puolan Suomal-
le tekemä garantiatarjous.

5 C10

Minulla oli t.k. 29 päivänä lyhyehkö keskustelu pääministeri Mussolinin kanssa. Kohtauksemme oli oikeastaan tarkoitettu eräiden Suomen ja Italian kaupallisia suhteita koskevien kysymysten selvittelylle, mutta sivusi alkupuolellaan yleispolitiikkaakin, kuten Ranskan ja Saksan suhteita. On käymässä, sanoi M., loppumaton kirjelmien ja tiedonantojen vaihto, "joita minunkin pöydälleni on kertynyt aika kasa". Italia ja Englanti ovat yksimielisiä ja odottavat aikaansa. Sotaa ei tarvitse pelätä. Koskettelimme myös ohimennen Balkanin yhteistoimintapyrkimyksiä, joita selostan toisessa yhteydessä. Enemmän häntä kuitenkin tuntui kiinnostavan Sovjetin ja Puolan m.m. Suomalle tekemä garantiatarjous. Tietämättä tästä asiasta muuta kuin sanomalehtien kertoman, saatoin hänelle vain selittää, miten vastauksemme on täydelleen aikaisemman politiikkamme ja myöskin mentaliteettimme mukainen.

Samoinkuin Ministeri Wittingille, vakuutti Mussolini minullekin, että vastauksemme oli kaikin puolin erinomainen. Olette vastanneet hyvin ja ennen kaikkea oli tarpeen, että vastasitte selvästi ja kiertelemättä. Suomen asema on turvallinen, ja

JAKELUOHJE:

.....
 .....
 .....

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Rooma ssa 30 p:nä tammi kuuta 1934.

3 160 Sal 34

5/2-34 - -

Asia: Sovjetin ja Puolan Suomal-
le tekemä garantiatarjous.

5 C10

Minulla oli t.k. 29 päivänä lyhyehkö keskustelu pääministeri Mussolinin kanssa. Kohtauksemme oli oikeastaan tarkoitettu eräiden Suomen ja Italian kaupallisia suhteita koskevien kysymysten selvittelylle, mutta sivusi alkupuolellaan yleispolitiikkaakin, kuten Ranskan ja Saksan suhteita. On käymässä, sanoi M., loppumaton kirjelmien ja tiedonantojen vaihto, "joita minunkin pöydälleni on kertynyt aika kasa". Italia ja Englanti ovat yksimielisiä ja odottavat aikaansa. Sotaa ei tarvitse pelätä. Koskettelimme myös ohimennen Balkanin yhteistoimintapyrkimyksiä, joita selostan toisessa yhteydessä. Enemmän häntä kuitenkin tuntui kiinnostavan Sovjetin ja Puolan m.m. Suomalle tekemä garantiatarjous. Tietämättä tästä asiasta muuta kuin sanomalehtien kertoman, saatoin hänelle vain selittää, miten vastauksemme on täydelleen aikaisemman politiikkamme ja myöskin mentaliteettimme mukainen.

Samoinkuin Ministeri Wittingille, vakuutti Mussolini minullekin, että vastauksemme oli kaikin puolin erinomainen. Olette vastanneet hyvin ja ennen kaikkea oli tarpeen, että vastaukset selvästi ja kiertelemättä. Suomen asema on turvallinen, ja

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....
.....

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

te kykenette puolustamaan itseänne. Tarjous oli eräissä suhteissa vaarallinen.

Poislähtiessäni hän tapansa mukaan saattoi ovelle ja kävellessämme hänen suunnattoman työhuoneensa läpi hän vielä palasi samaan aiheeseen, joka näyttää todella häntä kiinnostavan. Hän toisti ajatukset, jotka edellä kerroin.

Roomassa, 30 p. tammik. 1934.

Att.